

Kurhilasta vuonna 1926 talteen saaduista nimistä on vuonna 1995 jäljellä ollut enää puolet ja Närhilästä vuonna 1938 kirjatuisista nimistä hieman yli puolet. Radikaaleinta on häviäminen odotetusti ollut viljelysnimistössä, ja yhtä odotetusti taas parhaiten ovat säilyneet keskeisten vesistöjen ja maankohoumien nimet.

Kokonaisuudessaan Terhi Ainialan teos on mielenkiintoinen lisä Suomen onomastiseen kirjallisuuteen. Tutkija hallitsee metodinsa hyvin, käsittelee aineistoaan taitavasti ja monipuolisesti ja käy malliksi kel-

paavan perinpohjaista aineistokritiikkiä. Kirjassa olevat kartat ja tuloksia havainnollistavat kuviot helpottavat teokseen tutustumista, samoin hyödyllinen termihakemisto. Teos tulee varmasti pitkään olemaan mallina nimistön muuttumisen tutkimukselle.

LAILA LEHIKONEN

Suomen kielen laitos,

PL 3 (Fabianinkatu 33),

00014 Helsingin yliopisto

Sähköposti: *Laila.Lehikoinen@Helsinki.Fi*

VIRON RANTAMURTEIDEN SUOMALAISLAINAT

Tiina Söderman *Lexical characteristics in the Estonian north eastern coastal dialect. Studia Uralica Upsaliensia 24. Uppsala 1996. 184 s. ISBN 91-554-3695-1.*

Käsityksen koillisviron rantamurteista (seuraavassa »rantamurteet») viron kolmantena päämurteena pohjois- ja etelämurteiden rinnalla esitti ensiksi Paul Ariste (1947). Aristen käsitystä ovat kannattaneet monet virolaiset tutkijat kuten Arnold Kask, Paul Alvre, Mari Must ja Arvo Laanest.

Rantamurteiden alkuperästä on esitetty monia käsityksiä. Alueen suomalaisvaikutteisen erityisluonteen huomasi jo Wiedemann (1871). Ariste ja eräät muut ovat katsooneet, että kyseessä on vanha heimomurre, jolla on vanhoja yhteisiä piirteitä suomen kielen kanssa. Tätä käsitystä oli omiaan ruokkimaan vuosikymmeniä elänyt teoria suomalaisten muinaisesta joukkomuutosta yli Suomenlahden maahamme. Mihkel Toomse ja erityisesti Andrus Saareste kuitenkin painottivat alueen maantieteellistä läheisyyttä Suomeen ja myöhempien suomalaiskontaktien osuutta. Myös Tiina Söderman yhtyy heihin.

Rantamurteiden suomenkaltaisuuksia on tutkittu vuosikymmeniä, ja niistä on antanut yleiskatsauksen ja monelta osin esittänyt yksityiskohtaisenkin analyysin Mari Must (1987). Tiina Söderman on väitöskirjassaan keskittynyt tarkastelemaan erityisesti tämän murteiston sanaston piirteitä. Hänen aineistonsa käsittää 698 sanaa. Ne jakautuvat pääryhmiin siten, että johdoksia on 250 (n. 36 %), lainasanoja 220 (31,5 %), onomatopoeettis-deskriptiivisiä sanoja n. 100 (14,5 %) ja yhdyssanoja n. 60. Noin neljännes koko vierasperäisestä aineistosta on suomalaislajinoja (170 sanaa), ja mukana on myös venäläisiä (21) ja ruotsalaisia (14) lainasanoja.

Teoksen johdannossa on esitetty katsaus rantamurteiden tutkimushistoriaan, luonteenomaisiin piirteisiin, alueen historiaan ja väitöskirjatutkimuksen menetelmiin. Aineistonsa tiiviissä analyysissä (n. 30 s.) tekijä kiinnittää huomiota sanaston rakentee-

seen, alkuperään, sananmuodostukseen, semantiikkaan ja levikkiin. Myös useissa sana-artikkeleissa on kiinnitetty huomiota sanan alkuperään.

Tarkasteltavien sanojen yhtenä valintakriteerinä on ollut, että sana tunnetaan vähintään kolmessa rannikkomurteen pitäjässä. Tämä kriteeri on rajannut ulkopuolelle paljon mielenkiintoista sanastoa. Kuten kirjan tekijä toteaa, rantamurteiden koko sanaston ottaminen mukaan olisi ollut liian iso tehtävä. Pelkästään Kuusalun murteessa on sadoittain suomalaislajinoja (kuten *haitama, heiama, hile, hiuga* jne).

Söderman on kuitenkin jättänyt aineistosta pois sellaisia sanoja, jotka täyttäisivät vähintään kolmen esiintymäpitäjän kriteerin. Poimin niistä esimerkkejä omasta aineistostani, joka on peräisin nauhoitteistani hyvältä Kuusalun murteen informantiltani Edgar Lillheiniltä (EL, nauh.), ja jaan ne neljään ryhmään levikin mukaan. Mainitsen kontekstinäytteitä myös Viron tiedeakatemian koelmista (KKI).

1. Vähintään kolmessa rantamurteessa tunnettavia sanoja:

palle (yks. gen. *palde*) 'päärme, palle; yleisvir. *palistus*' (Kuu Vai Jõe); esim. *palle on sie riide serväs palistus, palistus see on kirjakieles, aga meil üeldi ikka palle* (EL, nauh.) 'palle on se vaateen reunassa päärme, *palistus* se on kirjakielessä, mutta meillä sanottiin kyllä *palle*'. SKES:n mukaan *palle* kaiketi < suom. (s.v. *palle*).

pilkuma 'pilkkoa' (Jõe Kuu Hlj VNg Lüg Jõh Vai JõeK); vrt. myös *pilk* 'lohko, kappale (perunaa, lanttua ym.)' (Hlj VNg Lüg Jõh IisR Vai Kad VJg Kod), *pilge* 'perunan lohko, palanen' (Kuu) (SKES: vir. ehkä < suom.; SSA: ? < suom.), esim. *sa oled jälle pilkund paberi permandulle* 'olet jälleen silpunnut paperin permannolle' (EL, KKI; tav.), *tül'pilkus köied katki* 'tuuli katkoi köydet' (Wiedemann 1973).

taklama 'panna purjeveneelle tai laival-

le takiloita; pukea' (Kuu Hlj VNg) < suom. *taklata* (Suomenlahden rannikolla ja saarilla) < ruots. *tackla* tai mahdollisesti suoraan ruotsista (vrt. SKES s.v. *takila*).

ukk ~ *ukku* 'ukko, vanhus; ukkonen' (Kuu, Hlj, Vai) (ei VMS:ssä), jota sekä SKES (V: 1525) että EEW (3543) pitävät suomalaislainana rantamurteissa. *ukk* tunnetaan kyllä virossa myös mytologisen henkiolennon nimityksenä (Wiedemann 1973). EL:n (nauh.) tieto: *meil vanaisa üöldi igä äijäks, ja siis palju siel siis vahet sen vanaisa ja ukku vahel ka on* 'meillä isoisää kutsuttiin äijäksi, ja paljonkos siinä sitten on eroa isoisän ja ukon välillä'.

2. Vähintään kolmessa rantamurteessa ja jossakin muussa lähimurteessa (HJn Kad VJg) tunnettavia sanoja:

parguma 'parkua, huutaa' (Jõe Kuu Hlj VNg Lüg Jõh IisR Vai Kad VJg Iis). SSA:n mukaan sana on varmaankin suomalaisperäinen kuten lpN *bar^lgot*. Sana on luonteeltaan onomatopoeettinen.

same 'samea, sakeahko' (Kuu Hlj HJn JõeK Kad), esim. *pane pienijahu subi pääle, tegeb vähä samejammaks* 'pane hienoja jauhoja keittoon, se tekee vähän sakeammaksi' (informantti HK 77, KKI). Viron kirjakielen *same* 'samea' on Johannes Aavikin suomesta omaksuma neologismi, ja myös muresana voi olla suomalaisperäinen.

sukulane 'sukkula' (*sukkul*: Kuu Hlj HJn KuuK Kad), esim. *muual Iestis on vist viel surnukas ka ja kirjakieles on süstik aga meil on sukulane* (EL, nauh.) 'muualla Virossa on kai vielä myös *surnukas* ja kirjakielessä on *süstik* mutta meillä on *sukulane*'; ilm. < suom. (SKES). Södermanin aineistossa Kadriinan osuus on n. 5,5 %.

3. Vähintään kolmessa rantamurteessa ja Viron saarten murteissa (Emm Kaa Khk Käi VII) tunnettavia sanoja:

hanska 'üंबर labakäe käiv abivahend purjeõblemisel, asendab sõrmkübarat' (EL 59, KKI; Kuu VNg Vai Emm) 'apuvä-

line kämmenosan ympärillä purjeita omeltaessa, korvaa sormustimen', esim. *ei sitä presendi ilma hanskata neulu* (EL, nauh.) 'ei sitä pressua ilman hanskaa ompele'. Kyseessä voi olla suomen kautta saatu ruotsalaislaina (< nr., mr. *handske*, SSA).

luondu 'luonne, luonto' (Kuu Hlj Vai VII Kad), esim. *aga luondu oli inimese iseluom kaa, jaa et see on hüvä luondu, hüvä luondu inimene — sie on murdesana küll* (EL, nauh.) 'no *luondu* oli myös ihmisen luonne, että se on hyväluonteinen, hyväluonteinen ihminen, se on kyllä muresana'. Viron Kolgan *luondu* on SKES:n mukaan peräisin suomesta, ja suomen *luonto* on lainautunut myös saameen (SSA). Wiedemann (1973) mainitsee kuitenkin jo Gösenkenin (1660) tuntemaan sanan *lõnd*, gen. *lõnu* 'laatu, luonto, tapa' ja samaten vanhasta raamatunkäännöksestä kohdan *Kristus wõttis orja-lõndu* 'Kristus otti orjan muodon'. Nämä vanhat tiedot eivät sinänsä estä olettamasta sanaa suomalaislainaksi.

mall 'malli, erityisesti veneenmalli' (Jõe Kuu Hlj Khk Kaa): sanan pois jättämiselle on kyllä perusteena se, että se tunnetaan myös Saarenmaalla, mutta onhan se myös rantamurteiden sana. Saarenmaalainen levikki vahvistaa todennäköisyyttä, että kyseessä on veneterminologiaan kuuluva suomalaislaina (SKES s.v. *malli*: < ?suom.). Sama varaus koskisi myös esim. sanaa *killis* '(silmät) killillään', Kuu Lüg Muh (Kuusalussa myös *killillä*).

pollar 'suurehkojen veneiden ja laivojen keulassa ja perässä olevat köydenkiinnitystapit' (Jõe Kuu VNg Khk Emm Käi) < suom. t. ru. (SKES); myös ka. < suom. (SKES, SSA).

tiiv 'tiivis' (Jõe Kuu Hlj Emm) < suom. (SKES). Suomen murteissa tunnetaan laajalti myös asu *tiiv*, jonka Gananderkin sanakirjassaan mainitsee.

Nämä sanat näyttävät kuuluvan samaan ryhmään kuin Södermanin mainitsema *kannastama* ~ *kangastama*, Saarenmaan

kanastama 'kangastaa' -verbi, jonka hän katsoo olevan luultavasti suomalaislaina sekä rantamurteissa että Saarenmaalla. Niin ikään purjeen sidontanarua tarkoittavan *koud*-substantiivin variantti *koot* tunnetaan myös saarten murteissa.

4. Vähintään kolmessa rantamurteessa ja jossakin kaukaisemmassa murteessa (Kos Plv Trm) tunnettavia sanoja:

kajastama 'heijastaa', vir. 'peegeldama': sana on kirjakielessäkin, ja myös Wiedemann (1973) mainitsee sen ja antaa esimerkin *lumi kajastab walget* 'der Schnee giebt etwas Licht', mutta levikki on pääasiassa rantamurteinen (Kuu Lüg Vai Kos). Vain Kuusalusta on kirjattu *kajastus*, esim. *merituul ajand jää ligemäs, juo kajastus paistub pohitaevast* (EL 59, KKI) 'merituuli on ajanut jään lähemmäksi, jo kajastus näkyy pohjoistaivaalta'. *Kajastus* voisi olla suomalaislaina tai deverbaalinen johdos.

kargulane 'karkulainen' (Kuu Hlj Vai Plv), esim. *kargulasi old siin mitmal ajal, vanast läks neid Suome kruunutienistüse iest* (HK 77, KL 84, KKI) 'karkulaisia on ollut täällä monesti, ennen niitä meni Suomeen sotaväkeä pakoon'. Vaikka *kargulane* voisi olla johdos viron *kargama*-verbistä, se on kuitenkin todennäköisemmin lainaa suomesta; kirjavirossa esiintyy uudismuodoste *kargur* (Saareste 1962: 334).

lahu 'laho, mätä' (Kuu Lüg Jõh IisR Trm) < suom. (SSA; SKES: < ?suom.).

Tässä esitetty sanojen lisäluettelokin on kuvaava rantamurteiden suomalaissanastolle; varsinaisten rantamurteiden (Kuu, Vai, Jõe, VNg, Lüg, Jõh, osaksi Hlj) esiintymät kattavat näet 70 % kaikista. Myös muut tähän kuuluvat pitäjät ovat helposti perusteltavissa. Iis lasketaankin pääosin rantamurteisiin, joihin myös Rak on vanhastaan kuulunut ja joihin Saarestekin luki Rak:n pohjoisosan. HJn, Kad ja VJg kuuluvat rantamurteiden naapurimurteina niiden vaikutusalueeseen (vrt. karttaan Must 1987: 357).

Must (mts. 360) pitää mahdollisena, että HJn on aiemmin suorastaan kuulunut rantamurteisiin. Kos on HJn:n naapurimurre. Kauemmaksi jäävistä itämurteiset naapurukset Kod ja Trm Peipsin rannalla sijaitsevat nekin rantamurteiden vaikutusalueella (mts. 357). Huomiota kiinnittää etelämurteinen Plv, mutta useakin rantamurteiden sana kyllä tavataan myös etelämurteissa muistona sikäläisistä suomalaissiirtolaisista. Saarten murteita taas edustavat Emm ja Käi Hiidenmaalla sekä Kaa, Khk ja VII Saarenmaalla. Söderman ei ole tarpeeksi ottanut huomioon saarten murteiston osittaista paralleelisuutta rantamurteiden kanssa suomalaislainojen vastaanottajana, ja esimerkiksi Saaresten tutkimusta (1953) ei ole mainittu. Kaikki Viron saarten pitäjät ulottuvat rannikolle ja tarjoavat siten hyvät mahdollisuudet kontakteihin meriteitse.

Södermanin aineistossa esiintyvät varsinaisten rantamurteiden naapurimurteista Kad (39 sanaa), koko Iis (31) ja Rak (4). Hakusanoihin läheisesti liittyvää aineistoa on kuitenkin tuotu esiin kauempaakin kuten Trm Kod *koeranast*, Jõh Trm *koeranas-tik* (s.v. *koeranästik*) jne.

Aineistosta voi tehdä muitakin huomioita:

hienukane 'ohut, heikko, hintelä' (s. 38): mainitaan inkeroisen ja vatjan *hēno*-sanan olevan lainaa suomesta, mutta olisi tarkennettava, että sana on tällöin peräisin nimenomaan inkerinsuomesta, jota SKES (s.v. *hieno*) pitää myös viron rantamurteiden lainanantajana. Söderman pitää sanaa mahdollisena suomalaislainana tai omaperäisenä johdoksena (< *hõõnu* -).

irvistama 'irvistää' (s. 40): esitetty vain *h*:ton takavokaalinen asu, mutta mahdollinen on myös *hirvistämä* (Kuu VNg Vai; VMS), joka on EL:lläkin yksinomaisena. Kuusalussa tunnetaan myös *ele*-johdos *irvistelema* (VMS).

kaadama (s. 43) 'ümber minema, ajama'. EL (nauh.) selitti: *no eks se tähendä voib olla*

jüskü meil on kallutama kirjakieles, se on jüskü külillä vai pikkellä lükkämine 'no eiköhän se tarkoittane aivan kuin meillä on *kallutama* kirjakielessä, se on kuin kyljelleen tai pitkälleen työntämistä'. Södermanin mainitsema merkitys 'ümber minema' on sama kuin muodolla *kaaduma*; VMS mainitsee *kaadama*-asun suurinpiirteiseksi merkitykseksi transitiivisen 'ümber ajama'.

(*kana*)*hääk* '(kana)hääki' (s. 144): kyseessä on kirjan mukaan luultavasti suomalaislaina. Tässä kohtaa ei ole viittausta sanan ruotsalaisperäisyyteen suomessa (< nr., vur. *häck*), joten tämä kuuluisi suomen kautta saatuihin ruotsalaislainoihin.

karsin 'karsina' (s. 48): viron tiedoissa tulevat esiin merkitykset 'sikojen, vasikoiden, kanojen aitaus', mutta EL selitti, että *lambakarsin oli se lambaaid* 'lammaskarsina oli se lampaan aitaus', joka merkitys kyllä sisältyy inkeroisen tietoon. Myös inkerinsuomi olisi otettava huomioon lainälähteenä kuten tekee SKES (s.v. *karsina*).

kiista (ajama) 'kilpa(a ajaa) (s. 53): olisi aiheita mainita myös subst. *kiistamine* 'kilpailu', esim. *see oli vergu kudumisel just oli se kiistamine, no niisugune voidu kudumine* (EL) 'se oli juuri verkonkutomisessa se kilpailu, no sellainen kilpaa kutominen'.

leebutama (< *leebuma*) (s. 69) 'liehuttaa': levikistä puuttuu VNg ja sana voi merkitä myös 'riputama' (Hlj; *Lisasõnastik*, josta ei ilmene, onko tällöin kysymyksessä 'ripustaa' vai sen homonyymi 'ripotella' -verbi).

mogoma(i)ne-sanueen ilmoitetaan merkitsevän 'ihmeellinen, sellainen'. Olisi lisättävä, että Kuusalussa on korostunut merkitys 'viheliäinen, heikohko', joka lienee helposti johdettavissa 'kummallinen'-merkityksestä.

muia 'eukko' (s. 78): EL:n mukaan sanaa on käytetty vähän paitsi jos mereltä kalasta tullessa saalis oli niukka, oli tapana sanoa: *kissalle sai, ei muijalle midä* 'kissalle sai, eukolle ei mitään'. Söderman pitää sanaa luultavasti suomalaisperäisenä, mut-

ta olisi otettava huomioon myös ruotsista lainautuminen.

Suomalaislainaksi esitetyn *nürk* 'rystyset, nyrkki' -sanan yhteydessä (s. 88) on mainittu verbijohdoksena vain pohjoisvirolainen *nürkima* 'lyödä nyrkillä', mutta Kuusalussa esiintyy tavallisena myös *nürgistämä*, jota ei ole mainittu VMS:ssäkään, esim. *see oli toiselle igä liiga tegemä, korist kinni ottama vai* – – (EL, nauh.) 'se oli väkivallan tekemistä toiselle, kurkusta kiinni ottamista tai – –'; KKI:n kokoelmiin sana on kirjattu EL:n äidiltä Kata Lillheiniltä (KL) ja selitetty kirjakielisesti 'teisele kallale kippuma, kõrist kinni võtma' ('käydä toisen kimppuun, ottaa kurkusta kiinni').

pöördümä: tätä verbiä Söderman ei ole ottanut aineistoonsa, ja VMS onkin maininnut tällaisen muodon *pöördima*-verbin yhteydessä. Sanan levikki ulottuu sekä pohjois- että etelämurteisiin, ja sen peruserkitys on 'kääntyä ympäri'; Wiedemann (1973) mainitsee esimerkin *süda hakkab põrdima* 'minun tulee paha olo', josta voi helposti kehittyä myös merkitys 'pyörtyä', jollainen tieto onkin etelämurteisesta Helmestä viron murrearkistossa. Kuitenkin rantamurteissa (Kuu Hlj VNg Lüg Vai) on merkitys 'pyörtyä' niin yleinen, että tällöin on vaikea jättää huomiotta suomen vaikutusta ainakin semanttisesti. SKES (s.v. *pyörä*) on pitänyt verbiä suorana suomalaislainana. Sanaa *raadama* 'raivata; raataa; nostaa' Söderman (s. 101) pitää aiheellisesti osittain suomalaislainana, mutta olisi syytä mainita, että se on nykyisin myös kirjakielinen (*raadata* 'raivata, perata').

sotkima 'sotkea (taikinaa)' -verbin todetaan olevan yleisvirolaisen *sõtkuma*-muodon foneettinen variantti (s. 116). Se ei kuitenkaan liene välttämättä vain variantti vaan vanhaa perua, koska *i*:llinen johdos tavataan myös karjalassa (*sotkie*), vepsässä (*sotkib*) ja inkeroisessa (*sotkia*).

sääline 'rehellinen, kunnollinen' (s.

120): vain yksinäis-l:llinen asu mainitaan, mutta EL:llä on geminaatallinen *säälline*. Myös suomen murteissa esiintyvät variantit *säällinen* ~ *säälinen*. Södermanin esittämä mahdollisuus, että rantamurteissa olisi kyseessä viron *säädma* ~ *sää(t)mä* -verbin johdos, on harkitsemisen arvoinen.

taidav 'järkevä, kunnollinen' (s. 122): esitetään mahdolliseksi suomalaislainaksi, mutta jälleen olisi otettava huomioon erityisesti inkerinsuomi. SKES:n mukaan vatj. *taitava* < Inkerin suom.-murt.

uhal(l)asa 'vuoksi' (s. 131): tämä adverbini on ilmeisen oikein selitetty koillisvirolaisen *uhal*-muodon johdokseksi. SKES:n selitystä (s.v. *uhka*) *uhal*-sanan suomalaisperäisyydestä voikin pitää aiheettomana, kun se on VMS:n mukaan merkitty peräti 13 pitäjältä. Possessiivinen asu on kyllä rantamurteinen, mutta tällaisia muotoja siellä esiintyy muutoinkin.

viisas 'osav, tark' (s. 139): tällä sanalla on kuitenkin myös merkitykset 'õiglane, aus' ('oikeudenmukainen, rehellinen, rehti'), kuten osoittaa esimerkki *siel oli hüü tienidä, pererehvas olid viisad inimesed* 'siellä oli hyvä palvella, perhe oli rehti' (KL, 84). Voitaisiin lisätä myös Hlj *viisama* 'tietää' (Lisas.), joka on ilmeisesti denomiinallinen johdos.

virda (s. 141): *virde* (: *virra*) -sana tunnetaan virossa myös runokielestä.

visa (s. 142) 'kalanveri': voisi lisätä myös adjektiivin *visane* 'visvova', joka tosin tunnetaan vain Kuusalussa, mutta esimerkiksi myös vain kuusalulaiset *kaarnama* 'tilkitä puuastioita männynkuorella' (s. 44) tai *telima* 'lohjeta (jää)' on mainittu (s. 125).

Substantiiviin *üskä* 'yskä', joka on Södermanin mukaan luultavasti lainattu suomesta, voitaisiin lisätä Kuusalun *üskütämä* 'hökiä, köhiä' (EL 44; KKI: tavallinen).

Must on äänteellisten, morfologisten ja syntaktisten tutkimustensa nojalla (1987) tähdentänyt rantamurteiden asemaa itsenäi-

senä murteena ja viron kolmantena päämurteena, jonka keskeisiä piirteitä ovat äänneellisen ja kieliopillisen rakenteen alkuperäiset ainekset, murteensisäiset myöhäiset uudennokset ja suomalaislainat. Myös Söderman tähdentää rantamurteiden erikois- asemaa ja päätyy kannattamaan sitä Toom- sen ja Saaresten näkemystä, että rantamur- teita ei voi pitää vanhana heimomurteena vaan että pohjoisvirolaiseen murrepohjaan on liittynyt vahva suomalainen adstraatti varsinkin n. 1600- ja 1700-luvulla. Saares- tehan olisi ollut valmis lukemaan rantamur- teet suorastaan suomen murteeksi, ellei niil- lä olisi tiiviitä maantieteellisiä yhteyksiä muuhun viroon. Södermanin »vahva» tar- koittaa hänen sanastoaineistossaan noin neljänneestä. Lisäksi aineiston 61 onomato- poeettis-deskriptiivisestä verbistä 36:lla on läheinen foneettinen yhteys suomalaisiin vastineisiin. Myös pronominiin yhtäläisyy- det ovat silmiinpistäviä.

Tiina Södermanin väitöskirja antaa hy- vän kokonaiskuvan koillisviron rantamur- teiden sanaston luonteesta. Osaa tästä sa- nastosta tekijä on osuvasti nimittänyt »Suomenlahden sanoiksi», joka nimitys kuvaa yhteyksiä Suomenlahden rannikoiden välil- lä. Myös tarkasteltavien sanojen levikkiin suomen murteissa on kiinnitetty huomiota. Koillisviron rantamurteiden erikoisilmei- sessä sanastossa on vielä paljon tutkittavaa, mutta nyt esitelty teos aukaisee uran.■

SEPPO SUHONEN

Suomalais-ugrilainen laitos,

PL 25 (Franzeninkatu 13),

00014 Helsingin yliopisto

Sähköposti: *Seppo.Suhonen@Helsinki.Fi*

LYHENTEET

Emm = Emmaste, Hel = Helme, HJn = Har- ju-Jaani, Hlj = Haljala, Iis = Iisaku, IisR = Iisakun rantamurre, Jõe = Jöelähtme, JõeK =

Jöelähtmen keskimurre, Jöh = Jöhvi, Kaa = Kaarna, Kad = Kadrina, Khk = Kihelkon- na, Kod = Kodavere, Kos = Kose, Kuu = Kuusalu, KuuK = Kuusalun keskimurre, Käi = Käila, Lüg = Lüganuse, Plv = Põlva, Trm = Torma, Vai = Vaivara, VJg = Viru-Jaa- gupi, VII = Valjala, VMr = Väike-Maarja, VNg = Viru-Nigula.

KKI = Keele ja Kirjanduse Instituut (ny- kyinen Eesti Keele Instituut), Tallinna.

LÄHTEET

EEW = Mägiste, Julius: Estnisches etymo- logisches Wörterbuch I–XII. Monis- te. Suomalais-ugrilainen Seura. Hel- sinki 1982.

MUST, MARI 1987: Kirderannikumurre. Tal- linn.

SAARESTE, ANDRUS 1953: Länsi-Viron sanas- ton suhteesta suomen kieleen. *Suomi* 106: 3. Helsinki.

— 1958–68: Eesti keele mõisteline sõna- raamat I–IV. Stockholm.

SKES = Suomen kielen etymologinen sa- nakirja I–VI. Toim. Y. H. Toivonen, Erkki Itkonen, Aulis J. Joki & Reino Peltola. *Lexica Societatis Fenno-ug- ricae V*. Helsinki 1955–1978. VII: Sa- nahakemisto. Koostaneet Satu Tanner & Marita Cronstedt. Helsinki 1981.

SSA = Suomen sanojen alkuperä 1–2: *A–K, L–P*. Päätoim. Erkki Itkonen, Ulla- Maija Kulonen. Suomalaisen Kirjal- lisuuden Seuran toimituksia 556. Hel- sinki 1992, 1995.

WIEDEMANN, FERDINAND JOHANN 1871: Ehst- nische Dialekte und ehstnische Schrift- sprache. *Verhandlungen der gelehrten estnischen Gesellschaft zu Dorpat VII*. — 1973: Eesti-saksa sõnaraamat. Neljas, muutmata trükk teisest, Jakob Hurda redigeeritud väljaandest. Tallinn.

VMS = Väike murdesõnastik I–II. Toime- tanud Valdek Pall. Tallinn 1982–1989.